

séget, különösen a nem lényeges funkciókban, alá kellett rendelni a pillanatnyi igényeknek, amelyeket az újoncok gyakran hozzáértőbben láttak el. Azok a folyamodók, akik nem kaptak igazolványt, a Tanács leghangosabb ellenzékévé váltak. Joggal feltételezhetjük, hogy panaszaik nem voltak teljesen alaptalanok. Néhány – feltehetően igen korlátozott számú – esetben az igazolványokat valószínűleg személyes rokonszenv, múltbeli szolgálatok elismerése vagy politikai megfontolások alapján adták ki.

A Zsidó Tanács tagjainak a sérthetlenségi igazolvány teremtette személyes biztonságát tovább fokozta 1944 augusztusában, hogy mentesültek a sárga csillag viselése alól.³² Noha ebben a kiváltságban a mentesített zsidók (25. fejezet), valamint azok is részesültek – például Kasztner és Brand Joel (29. fejezet) –, akik üzleti tárgyalásokat folytattak az SS-szel, a Zsidó Tanács tagjait külön amiatt is bírálták, hogy „elkülönültek a hitközség egészétől”. Az egyik leghevesebb bíráló Stöckler Lajos volt, a Zsidó Tanács egyik vezetője a nyilas korszakban, aki családtagjaival együtt továbbra is dacosan viselte a sárga csillagot.³³

A védelem és a személyes érdekek előmozdításának természetes ösztöne további bátorítást kapott, amikor Horthy július 7-i lépése után átmenetileg enyhült a deportálás veszélye. A Tanács néhány gazdagabb tagja tulajdonának védelmével kezdett foglalkozni; Pető, Wilhelm és Stern tulajdonuknak az akkor hatályban lévő zsidóellenes intézkedések alóli mentesítését kérték. Nemcsak beadványt készítettek, hanem személyesen is felkeresték Mester Miklóst, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium államtitkárát. Komoly Ottót, aki ebben az időszakban szinte napi kapcsolatban állt Mesterrel, elkeserítette az a tény, hogy a nagy tragédia közepette egyesek a vagyonukkal vannak elfoglalva. Rossz érzése szeptember 6-i, Mesterrel folytatott beszélgetését felidéző naplóbejegyzésében tükröződik: „Egy kissé furcsának érzem ezt, ha arra gondolok, hogy a zsidóság vezetői a zsidóságot fenyegető veszélyek között a saját vagyoni helyzetük megszilárdítására gondolnak.”³⁴

A közösség atomizálódása

A magyarországi zsidóság tragédiájának oka csak részben volt az, hogy a zsidó vezetők, egyebek között az általuk élvezett kiváltságok miatt, feltehetően rosszul mérték fel a helyzetet – az okok közé tartozott a közösség atomizálódása is. Az ország hirtelen megszállása idején a zsidók között teljes széthúzás uralkodott. Alig-alig történt kísérlet a két háború közötti korszakra jellemző állandó csetepaték felszámolására a neológ, az ortodox és a status quo hitközségek, valamint a féllégális cionista szervezet között.